



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ Α' ΣΠΟΥΔΩΝ
& ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ταχ. Δ/ση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr>
Email : spudopre@minedu.gov.gr
Πληροφορίες : Π. Αγγελόπουλος
Κ. Γκουνέλα
Τηλέφωνο : 210 344 2248

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθμός Προτεραιότητας

Μαρούσι, 6-10-2016

Αρ. Πρωτοκόλλου : 165600/Δ1

- ΠΡΟΣ:** 1. Περιφερειακούς Δ/ντές Εκπ/σης
2. Προϊσταμένους Επιστημονικής & Παιδαγωγικής
Καθοδήγησης Π.Ε. (μέσω των Περιφ. Δ/νσεων
Εκπ/σης)
3. Σχολικούς Συμβούλους Δημοτικής Εκπαίδευσης
(μέσω των Περιφερειακών. Δ/νσεων Εκπ/σης)
4. Διευθυντές Π.Ε. της χώρας
5. Δημοτικά Σχολεία (μέσω των Δ/νσεων Π.Ε)

ΚΟΙΝ.: Ι.Ε.Π.

info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: « Οδηγίες για τη διαχείριση της διδακτέας ύλης του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο »

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Πράξη 38/22-09-2016 του Δ.Σ.) σας αποστέλλουμε Οδηγίες για τη διαχείριση της ύλης του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2016-2017.

Οδηγίες για τη διδασκαλία των Θρησκευτικών στο Δημοτικό

Από το σχολικό έτος 2016-17, για τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφαρμόζεται το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού - Γυμνασίου (Απόφαση 143575/Δ2/07-09-2016, ΦΕΚ Β 2920/13.09.2016) και Λυκείου (Απόφαση 143579/Δ2/07-09-2016, ΦΕΚ Β 2906/13.09.2016), σε αντικατάσταση του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών και των Αναλυτικών Προγραμμάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (2003), καθώς και του Αναλυτικού Προγράμματος του Λυκείου (1998), ως προς τα τμήματά τους που αφορούν στο μάθημα των Θρησκευτικών, αντίστοιχα. Για να εργασθεί ο εκπαιδευτικός με τα νέα Προγράμματα Σπουδών στα Θρησκευτικά έχουν εκπονηθεί εργαλεία και υλικά για την ολόπλευρη υποστήριξη του σε όλες τις φάσεις της διδακτικής διεργασίας.

A. Εργαλεία και υλικά για την εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων

1. Προγράμματα Σπουδών

Τα κύρια περιεχόμενα των Προγραμμάτων Σπουδών, όπως δημοσιεύθηκαν στα ανωτέρω ΦΕΚ, αποστέλλονται στις σχολικές μονάδες. Η πλήρης έκδοσή τους, η οποία περιλαμβάνει, επιπλέον, εισαγωγικές επισημάνσεις, ερμηνευτικά και επικουρικά στοιχεία, είναι αναρτημένη στον ιστοτόπο του Ι.Ε.Π. (http://www.iep.edu.gr/index.php/el/?option=com_content&view=article&id=451). Τα Προγράμματα Σπουδών απευθύνονται αποκλειστικά προς τον εκπαιδευτικό για καθοδήγηση και υποστήριξη στο έργο του και ΔΕΝ είναι διδακτικά βιβλία για τον/τη μαθητή/τρια.

2. Οδηγοί Εκπαιδευτικού

- Οδηγός Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού - Γυμνασίου, για τις τάξεις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' Δημοτικού και τις τάξεις Α', Β' και Γ' Γυμνασίου.
- Οδηγός Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Λυκείου, για όλες τις τάξεις του Λυκείου.

Στην ιστοσελίδα του Ι.Ε.Π. είναι αναρτημένη η τελευταία έκδοση των Οδηγών Εκπαιδευτικού. Οι προγενέστερες εκδόσεις έχουν αναθεωρηθεί. Οι Οδηγοί Εκπαιδευτικού αποτελούν απαραίτητο εργαλείο για τη διδακτική πράξη. Εκεί περιγράφεται η διδακτική διαδικασία βήμα προς βήμα και εξηγούνται οι διδακτικές δραστηριότητες.

3. Διδακτικό Υλικό

Μέχρι την έκδοση νέων διδακτικών βιβλίων, για τη διευκόλυνση του/της εκπαιδευτικού στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση της διδασκαλίας, οι Επιτροπές Εμπειρογνομόνων που εκπόνησαν τα νέα Προγράμματα Σπουδών, σε συνεργασία με ομάδες εκπαιδευτικών, συγκέντρωσαν διδακτικό υλικό για τον/την μαθητή/τρια, δηλαδή το εκπαιδευτικό υλικό που χρειάζεται για την πρώτη εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, καθώς επίσης επιπλέον πληροφοριακό και υποστηρικτικό υλικό για τον/την εκπαιδευτικό. Το υλικό έχει ψηφιακή μορφή και περιλαμβάνει γραπτά κείμενα, εικόνες, πολυμεσικά κείμενα κ.ά. Είναι προτεινόμενο και ενδεικτικό, ενώ η συγκομιδή και ο εμπλουτισμός του θα συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Η εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου θα υποστηρίζεται και από σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία θα υλοποιείται σε διάφορες φάσεις και θα διαρκέσει καθ' όλη τη νέα σχολική χρονιά.

Το νέο ΠΣ στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου είναι πρόγραμμα διαδικασίας. Γι' αυτό και δίνει έμφαση στη μέθοδο, στις δραστηριότητες και στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και όχι στην ποσότητα της ύλης. Η εφαρμογή του νέου ΠΣ στα Θρησκευτικά Δημοτικού κατά το σχολικό έτος 2016-2017 δεν απαιτεί διαμόρφωση ή αναπροσαρμογή του, παρά μόνο για τις τάξεις Ε και ΣΤ (Βλ. σχετικό Πίνακα).

Β. Παιδαγωγικές και διδακτικές οδηγίες

1. Η πλήρης εφαρμογή ενός νέου Προγράμματος Σπουδών είναι ένα πολύπλευρο και απαιτητικό εγχείρημα, για την επιτυχία του οποίου χρειάζεται η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων και κυρίως των εκπαιδευτικών. Αναμφίβολα, θα απαιτηθεί χρόνος, επιμορφωτική προετοιμασία και συνεχής υποστήριξη κατά τη διαδρομή στους επιμέρους κύκλους των νέων Προγραμμάτων. Οι ρεαλιστικοί στόχοι, ο κατάλληλος προγραμματισμός, τα μικρά αλλά σταθερά βήματα είναι καλές πρακτικές για την περαιτέρω πορεία. Η ένταξη στη διδασκαλία των νέων μοντέλων οργάνωσης της τάξης και των νέων στρατηγικών μάθησης θα επιτευχθεί σταδιακά, καθώς ο/η εκπαιδευτικός θα αισθάνεται ασφαλής για να προχωρήσει. Θα ήταν ουτοπικό εάν ανέμενε κανείς τη χρήση όλων των προτεινόμενων διδακτικών στρατηγικών και μέσων από την πρώτη στιγμή της εφαρμογής.

2. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών και οι αντίστοιχοι Οδηγοί Εκπαιδευτικού των Θρησκευτικών οδηγούν στη δημιουργική απελευθέρωση του/της εκπαιδευτικού, με γόνιμη ενίσχυση του παιδαγωγικού ρόλου και επαρκή υποστήριξη του διδακτικού έργου του/της, παρέχοντας χρηστικά εργαλεία για την εργασία του/της. Προτείνουν νέο τρόπο διδακτικής εργασίας, περισσότερο ελκυστικό, δημιουργικό, διερευνητικό, συνεργατικό και αποτελεσματικό. Ενθαρρύνουν τους/τις διδάσκοντες/ουσες για την ανάληψη πρωτοβουλιών κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας-μάθησης, καθώς επίσης την επιλογή των κατάλληλων διδακτικών μέσων και υλικών. Περιλαμβάνουν επαρκή ενημέρωση για τις θεωρίες μάθησης και τις στρατηγικές διδασκαλίας που προτείνονται, καθώς επίσης για τις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα των Θρησκευτικών. Προτείνουν ποικιλία διδακτικού υλικού. Προωθούν τη διαθεματικότητα και αξιοποιούν τις δυνατότητες των νέων ΤΠΕ. Συνυπολογίζουν τα νέα κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα, προάγοντας σε θεμιτό βαθμό τη διαπολιτισμικότητα και τον σεβασμό στην ετερότητα. Απελευθερώνουν τον/την εκπαιδευτικό από τις δεσμεύσεις του γνωσιοκεντρικού και εξετασιοκεντρικού διδακτισμού.

3. Ανεξάρτητα από τον προηγούμενο τρόπο της διδασκαλίας του μαθήματος με τα υπάρχοντα διδακτικά βιβλία ως τώρα, από εδώ και πέρα απαιτείται η χρήση των νέων διδακτικών εργαλείων και υλικών:

Για το Δημοτικό το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών είναι βιβλίο για τον/την εκπαιδευτικό και όχι για τον/την μαθητή/τρια. Εργαλείο εφαρμογής του είναι ο Οδηγός Εκπαιδευτικού και το Εκπαιδευτικό Υλικό. Όλα αυτά βρίσκονται στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ (http://www.iep.edu.gr/index.php/el/?option=com_content&view=article&id=451). Πριν σχεδιάσουμε τη διδασκαλία μας, είναι απαραίτητο να λάβουμε υπόψη τους βασικούς άξονες και τους **γενικούς σκοπούς** κάθε τάξης, που βρίσκονται πριν την ανάπτυξη των **Θεματικών Ενοτήτων**, στο Πρόγραμμα Σπουδών. Εξίσου απαραίτητες είναι οι **Προσδοκώμενες Επάρκειες** κάθε τάξης ή κάθε κύκλου (πχ. 1^{ος} κύκλος: Γ και Δ τάξη, 2^{ος} κύκλος: Ε και ΣΤ τάξη), που βρίσκονται μετά τις Θεματικές Ενότητες κάθε τάξης. Ιεραρχούμε άξονες, σκοπούς και στόχους, ανάλογα με τη φυσιογνωμία των τάξεών μας και προχωρούμε στη διδασκαλία των Θεματικών Ενοτήτων. Στον τίτλο κάθε Θεματικής Ενότητας αναφέρεται πόσα δώρα θα της αφιερώσουμε.

Γ. Σχεδιασμός και βήματα στη διδασκαλία

- Επιλέγουμε κάποια από τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα, ανάλογα με την τάξη. Ένα, το πολύ δύο από αυτά αρκούν για ένα δώρο.
- Επιλέγουμε με ποια από τα **Βασικά Θέματα** θα οδηγήσουμε τους/τις μαθητές/τριες στα **Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα**. Σε κάθε δώρο διδάσκουμε ένα Βασικό Θέμα (σημειώνονται με I, II, III, IV κλπ) και ένα υποθέμα από το Βασικό Θέμα (σημειώνονται με i, ii, iii, iv κλπ). Αν το κρίνουμε σκόπιμο, μπορούμε να αφιερώσουμε και παραπάνω από ένα δώρο σε κάποιο από αυτά.
- Βρίσκουμε τις παραπομπές ή/και τα κείμενα, τα τραγούδια ή τα βίντεο, στους αντίστοιχους φακέλους στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ. Για παράδειγμα, στη Θεματική Ενότητα 1, «Ζούμε Μαζί», επιλέγουμε από τα *Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα* το γ) «οι μαθητές αφηγούνται τις βιβλικές διηγήσεις...». Για να πετύχουμε το συγκεκριμένο προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα, θα πρέπει να επιλέξουμε ένα υποθέμα από τα *Βασικά Θέματα*. Ας υποθέσουμε ότι επιλέγουμε το II. Από την ΠΔ (Παλαιά Διαθήκη) και πιο συγκεκριμένα το II.ii. Ο Ιωσήφ και τα αδέρφια του (Γεν 25, 19-32...) Στον φάκελο «*Κείμενα Γ' Δημοτικού*», στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ, στη σελίδα 3, θα βρούμε το κείμενο που θα χρειαστούμε για τη διδασκαλία. Μπορούμε επίσης να χρησιμοποιήσουμε τα βιβλία που έχουν μοιραστεί στους/στις μαθητές/τριες, για πηγές και υλικό (κείμενα, εικόνες, παραπομπές).
- Επιλέγουμε τον τρόπο διδασκαλίας από τις **Ενδεικτικές Δραστηριότητες** (οι προτάσεις συνδέονται με βασικά θέματα, π.χ. I,iv) ή χρησιμοποιούμε δικές μας.
- Βρίσκουμε οδηγίες εφαρμογής των δραστηριοτήτων στον Οδηγό Εκπαιδευτικού (Πίνακας περιεχομένων στις σελίδες 109-110, ανάπτυξή τους στη συνέχεια).

- Επιλέγουμε τρόπους αξιολόγησης των μαθητών/τριών. (Υπάρχουν προτάσεις στον Οδηγό Εκπαιδευτικού σελίδα 229 κ.ε.).

Εργαλεία για μαθητές/τριες: Τα παιδιά έχουν τετράδιο και/ή φάκελο δραστηριοτήτων στα Θρησκευτικά. Στο τετράδιο σημειώνουν ό,τι τους χρειάζεται για να μπορούν να θυμηθούν την πορεία του κάθε μαθήματος (προτάσεις, απαντήσεις, σκέψεις, ζωγραφιές, δικές τους σημειώσεις). Ας μην ξεχνάμε, πως η αξιολόγησή τους στηρίζεται στο τετράδιό τους και στις εργασίες τους, ατομικές ή ομαδικές. Εξάλλου, το διαγώνισμα ή τα τεστ θα αντιστοιχούν στον τρόπο με τον οποίο έχουν διδαχθεί. Στα πρώτα μαθήματα, καλό είναι να αφιερώσουμε χρόνο και να παρουσιάσουμε στα παιδιά τους βασικούς άξονες και τους γενικούς σκοπούς του μαθήματος στη συγκεκριμένη τάξη, να συζητήσουμε μαζί τους για τους τρόπους που θα εργαζόμαστε (σχετική ανάλυση στον Οδηγό Εκπαιδευτικού σελίδες 104-109), να ανιχνεύσουμε τις επιλογές τους, και παράλληλα να δημιουργήσουμε ομάδες (π.χ. η ανίχνευση των επιλογών μπορεί να γίνει με καταιγισμό ιδεών).

Ακολουθεί Πίνακας των Θεματικών Ενοτήτων με τις ώρες ανά τάξη, σύμφωνα με το ισχύον Ωρολόγιο Πρόγραμμα στο Δημοτικό.

Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού

Ο κόσμος της θρησκείας

Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ: Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα και ιστορίες (56 ώρες)	Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ: Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα και ιστορίες (56 ώρες)	Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ: Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα (30 ώρες)	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ: Ανακαλύπτουμε κείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα (30 ώρες)
<ol style="list-style-type: none">1. Ζούμε μαζί (3 δώρα)2. Η χαρά της γιορτής (3 δώρα)3. Κυριακή: Μια σημαντική ημέρα της εβδομάδας (3 δώρα)4. Τα Χριστούγεννα. Ο Θεός γίνεται άνθρωπος (4 δώρα)5. Τα παιδιά: Η χαρά και η ελπίδα του κόσμου (3 δώρα)6. Ποιος είναι ο Ιησούς Χριστός; (4 δώρα)7. Γιορτάζοντας το Πάσχα (4 δώρα)8. Ο κόσμος μας, ένα στολίδι (4 δώρα)	<ol style="list-style-type: none">1. Όταν οι άνθρωποι προσεύχονται (3 δώρα)2. Η Μητέρα του Χριστού (3 δώρα)3. Σπουδαία «παιδιά» (3 δώρα)4. Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί (5 δώρα)5. Ιεροί τόποι και ιερές πορείες (5 δώρα)6. Χριστιανοί άγιοι και ιερά πρόσωπα άλλων θρησκειών (4 δώρα)7. Ιερά βιβλία (5 δώρα)	<ol style="list-style-type: none">1. Μαθητές και δάσκαλοι (3 δώρα)2. Συμπόρευση με όρια και κανόνες (2 δώρα)3. Προχωράμε αλλάζοντας (3 δώρα)4. Προφήτες της Βίβλου: Κλήση για μετάνοια και αναγγελία του ερχομού του Μεσσία (2 δώρα)5. Η Εκκλησία του Χριστού μπαίνει στην ιστορία (2 δώρα)6. Αποστολές για την «καλή είδηση» (2 δώρα)7. Ανακαλύπτοντας τα κείμενα της Καινής Διαθήκης (1 δώρα)	<ol style="list-style-type: none">1. Οι πρώτοι Χριστιανοί: Δυσκολίες και περιπέτειες (3 δώρα)2. Διωγμοί και εξάπλωση του Χριστιανισμού. Πρόσωπα και μαρτυρίες (1 δώρα)3. Η Αγία Γραφή, ένα ιστορικό και διαχρονικό βιβλίο (2 δώρα)4. Η Θεία Ευχαριστία: Πηγή και κορύφωση της ζωής της Εκκλησίας (3 δώρα)5. Από τους Χριστιανούς της χώρας μας στους Χριστιανούς του κόσμου (2 δώρα)6. Θρησκείες στη χώρα μας (2 δώρα)7. Μνημεία και τόποι χριστιανικής λατρείας: Αποτυπώσεις της πίστης (2 δώρα)

Παρακαλούμε να ενημερωθούν ενυπόγραφα οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ

Εσωτ. Διανομή

- 1.Γραφείο Υπουργού
- 2.Γραφείο Γενικού Γραμματέα
- 3.Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπολ. Εκπ/σης, Ξένων και Μειον. Σχολείων
4. Δ/νση Ειδικής Αγωγής & Εκ/σης
- 5.Δ/νση Σπουδών, Προγραμμάτων
& Οργάνωσης Π.Ε., Τμήμα Α